

*Маме, якая зь дзяцінства
вучыла мяне, што я
вольны выбіраць дарогу,
але нясу адказнасць за сваё
права волі і жыццё*

1

Ня ведаю, як бы вы гэта здолелі перажыць, але я паспеў памерці і вярнуцца да жыцця не адзін раз, пакуль уся нашая сям'я разам з хворай маці перажывала горшую трагедыю, чым сусветная вайна і крызіс, горшую за перабудовачныя часы і часы прыродных катаклізмаў... і ўсё гэта адбывалася ня дзе-небудзь у Мэксцы альбо нямецкім шпіталі, усё адбывалася ў нашым засраным горадзе (ніякі ён, гэты Менск, ня чысты, што б вам ні казалі праклятыя госьці сталіцы)... усё было тут і цяпер, на гэтым бяскрайнім і завялікім для маёй мамы ложку... мне хацелася памерці замест яе, я адчайна жадаў, каб усё, што зь ёй адбываецца, проста пакінула яе і я б гэта ператрываў сам, я б усё гэта сабраў бы голымі рукамі, зьеў бы, выпіў бы, ускрыў бы сабе пуза і забраў бы ў сябе, а потым паехаў бы як мага далей, каб мяне ніхто ня бачыў і ня чуў, і праглынуў бы, і сабраў бы лёгкімі, зашыў бы сабе ў кішачнік... каб ніколі такога больш ні з кім, чуеце, ні з кім не змагло здарыцца!

Шмат чаго можна было б абмінуць і ператрываць — голад, сьпёку і мароз, любы парніковы эфэкт ня меў бы для

мяне горшага ўздзеяння... але назіраць і перажываць тое, як твая маці пакутуе восем год запар... восем адчайных і абсалютна недзіцячых год... восем сьвядомых год маладога чалавека, які пасьпеў у жыцьці спатыкнуцца, і не аднойчы, і пасьпеў у жыцьці расчаравацца, і нават паўдзельнічаць у даростлых гульнях.

Жыцьцё любога маньяка і пакуты самагубцы пададуцца самымі салодкімі і лёгкімі, ніж часы хваробы тваіх родных... і мне, спадарства, было б нашмат лягчэй за Віёна адматаць тры разы ў турме, тройчы кожны дзень чакаючы, калі мяне павесяць на плошчы, ніж тое, што адбывалася са мною і маёй сьвятой мамай.

***

Але пачну свой аповед здалёк, калі я вучыўся ў старэйшай клясе і, як звычайна, вяртаўся дамоў... або часам не вяртаўся. Мяне чакала мама...

Мама, калі я адчыняю старыя разьбяныя дзьверы нашай камуналкі, заўсёды сустракае мяне цёпла, яна заўсёды запытваецца, як у мяне прайшоў вучэбны дзень, абдымае... я яе цалую ў шчаку, яна вешае маю куртку, я іду на кухню, але зразумела, што спачатку мяне накіруюць у ванны пакой мыць рукі, я лёгка пагаджаўся, бо трэба было зь іх змыць пах цыгарэт і пасьпець непрыкметна спаласнуць рот вадою з зубной пастай...

Што я магу сказаць, усё было як звычайна, я адчыніў дзьверы, як я ўжо казаў, разьбяныя дзьверы нашай дзіры...

бо на іх месца жывога не было: нейкія латкі, прыбітыя плянкі і старыя дошкі, дзіркі ад старых замкоў і ручак... да ўсяго яшчэ дзверы дзіка рыпучыя, і за некаторымі латкамі скразняк, бо аднойчы дзядзевы сябры стралялі ў гэтыя дзверы...

Я іх нарэшце адчыняю, але дзверы не да канца адчыняюцца, ім штосьці замінае... быццам мех з бульбаю нейкі, ці што?

Мне ўдаецца неяк праціснуцца, і я сутыкаюся з такой карцінай: мой дзядзька, брат мамы, б'е яе нагамі... а яна ляжыць і нават нічога ня кажа, толькі ціха стогне.

— Што за хуйня! — я кідаюся на дзядзьку з кулакамі, ён уварочваецца, усьміхаецца.

Кажа мне:

— Плямяш, ня суйся, чуеш, — і, рэзкім штуршком адкінуўшы мяне ўбок, сыходзіць вонкі, пераступіўшы цераз маму.

Зразумела, ніхто мянтоў ня кліча, бо гэтыя сабакі ізноў пасадзяць яго за краты, трэба маўчаць... падарасы! Але я выклікаю хуткую. Кажу ім, што мама страціла прыгомнасьць і ўпала на стол, ад чаго пабіла бок... ну так, блядзь, менавіта так... сукі, слухайце ўсе... страціла прыгомнасьць і ўпала! Дзядзьку здаць нельга, дзядзька можа сесці... ён можа ня толькі сесці, але і ня даць нам жыцьця праз гэта... і, акрамя яго, нам ніякага жыцьця і так няма ад бабкі ды іншых "сваякоў".

Маму забіраюць на суткі ў бальніцу, я настойваю, а сам, нават не чакаючы малога са школы, нічога нікому ня

кажучы, выпраўляюся да сваёй ужо былой дзяўчыны, у мяне важкая падстава застацца ў яе ночыць, нават калі дома яе самотная маці...

То-бок падумаюць альбо, ня ведаю, уявіце... я тут толькі што перажываю такую жудасную драму, але замест таго, каб штосьці зрабіць разумнае, вартае сям'і, я тупа ўспамінаю пра сваю былую бабу і еду да яе, абсалютна нармальна разважаючы, што гэта я ахвяра, што гэта ў мяне ад стрэсу ўсё пераблыглася ў галаве, і я цяпер пашкоджаны і варты спачуваньня... і пакуль я еду, спадзяюся на тое, што ў мяне будзе сэкс... няхай сабе і пакамечаны і, можа быць, сумны, але сэкс.

Увечары набіраю маму, кажу, што дома ня ночу, бо нахуй мне патрэбны гэты знілы барак, гэтыя ржавыя пакоі, гэты п'яны бацька, бабка гэтая — кодла і ўсе астатнія, хто б там ні быў бы яшчэ прапісаны: дзядзька-наркаман, цётка-вар'ятка альбо які цыган... мне похуй, я ненавіджу нашу сям'ю і асабліва ненавіджу бацьку за тое, што мы ўжо столькі год жывем як апошнія бамжы і хадзячыя мерцьвякі!!! Мама слухае моўчкі і толькі пакрыўджана нагадвае мне, што я пакінуў свайго брата там аднаго, самотнага, галоднага і халоднага.

***

Увогуле ложкі ў нашай сям'і былі чымсьці архетэповым, нейкім юнгаўскім несьвядомым. Мы з братам вечна дзялілі гэтую двухпавярховую дзіцячую труну, нават

калі ўжо ногі глядзелі ў вокны, нават калі ўжо калені ўпіраліся ў верхні ложка альбо мае капыты зьвешваліся зверху... мы адвечна былі скукожаныя на сваіх спальных месцах... скурчваліся ў позы эмбрыёнаў і спалі, марылі, мастурбавалі там... мне ўдавалася нават прыводзіць дзяўчат на другі паверх гэтага ложка, калі бацькі зьяжджалі ў вёску да сваякоў... ложка у розныя бакі рухаецца, мы адтуль зьяцім, я сур'ёзна, зьяцім на падлогу і я як мінімум зламаю сабе чэлес... але нічога, ня падаем, толькі ўва ўсе бакі ўсё варушыцца, як на цягніку... а яна стогне "што ты са мной робіш, о што ты са мной робіш!"... брат у гэты час звычайна чакае на кухні альбо перад зачыненымі дзвярыма. Альбо яго ўвогуле няма дома.

Брат часта спляўляўся з сябрамі сноўдаць па раёне... калі зусім малы быў, дык яшчэ нічога, маяліся там рознай бяшкоднай дрэньню... пакуль не пачалі піць "Глікадзін"... вось тады ўжо нікому не было да сну, сэксу альбо адпачынку перад тэлевізарам...

Ложак маіх бацькоў быў ложкам іх першага каханьня, першага сэксу, першага сну, і ўвогуле гэты ложка бачыў за свой час усё – і запіл як мяне, так і брата, і гвалт, і бойкі, і жудасныя сны, і каляровыя сьненні, і мае першыя няўдалыя спробы любашчаў, а потым плаўна і непрыкметна гэты ложка, а дакладней канапа-кніга, змяніўшы сялянскую хату на пакой у трохпакаёўцы, нарэшце пераехаў у новую кватэру ў пакой малодшага, а бацькі набылі сабе набор з ложка, камода і шафы з дзвюма маленькімі тумбачкамі... і ў жыцці маёй мамы

гэты “спальны” набор быў першым і самым жаданым у новай кватэры, і, паводле далейшага разьвіцьця жыцьцёвай ленты Мёбіўса, гэты ж новы вялікі модны ложак стаўся для яе месцам апошніх дзён, апошніх словаў.

А што здарылася потым з той эпахальнай канапай-кнігай, запыгаецца вы... а здарылася наступнае: пасья таго як мамы ня стала, мы счакалі з паўгода і пераехалі з В. і Хурмой са здымнай кватэры назад... а мой брат жыў і працаваў ужо ў Маскве, мы дамовіліся выкінуць нахуй гэты ложак любошчаў і драмы, але, зразумела, счакаўшы, калі і бацька зьедзе ў Расею на працу, каб ня бачыў гэтага і не замінаў, бо ён занадта сэнтымэнтальны і барахольшчык да мозгу касьцей... я аднёс гэты ложак, а дакладней канапу-кнігу, на вуліцу, паставіў ля пад’езда...

Не, ну вы ўяўляеце... пражыць палову жыцьця на канапе-кнізе, спружыны якой упіраліся б вам у сьпіну, але вы толькі падкладалі б паболей пледаў і прасьцінак... мая маці не магла дазволіць сабе ложак усё жыцьцё, але чаму тады я мог дазволіць сабе і ежу, і вопратку, і платнае навучаньне?! Таму што самаахвярнасьць маёй мамы ня ведала межаў, бо яе сэрца ўжо даўно было парэзаным на кавалкі і зь вялікай любоўю пакладзенае нам з братам у кішэнькі нашых адпрасаваных, са стрэлкамі, штаноў... кавалачкі сэрцаў нам з братам, проста ў кішэньках... і спачатку гэтыя кавалачкі заўсёды былі вільготнымі, але потым засохлі, і мы з братам павесілі іх сабе на шыі, побач з крыжыкамі.

І што, вы думаеце, здарылася з выкінутым ложкам? Усе

выходныя на гэтай канапе пілі падлеткі... пілі, і курьлі, і ставілі адно аднаму засосы... варта было толькі вынесці гэтую д'ябальскую рэч на вуліцу, як яе адразу акупавалі гавенныя байструкі... я ня вытрымаў такой знявагі, нават да гэтага ложка, які выклікаў у мяне толькі агіду і шкадаваньне... я сарваў сьпіну, але, блядзь, аднёс яго на вялікі сьметнік і ляснуў аб асфальт, каб ножкі яго ў розныя бакі разляцеліся!

***

Усё маё дзяцінства і дзяцінства майго брата поўнілася неспадзяванкамі, калі варта не задаваць пытаньняў, але глядзець ва ўсе бакі, пільна глядзець, сачыць... дзядзька мог падняць шапік і прыгарабаниць процьму рознай дробязі, кшталту лякаў для пазноццяў альбо пакункаў жуек, адзежу, прыстаўкі дэндзі... мы карысталіся чымсьці, гралі на прыстаўках у залі, калі нам дазвалялася туды заходзіць. А заходзіць у залю нам маглі дазволіць альбо бабка, альбо цётка... звычайна заля з тэлевізарам была зачыненая, калі іх не было, але ж як мы радаваліся, калі прыходзіў наш дзядзька і проста адчыняў залю, уключаў тэлевізар і прыстаўку і мы зь ім гулялі, часам ён нават прыносіў колу альбо яшчэ штосьці неверагоднае. Дзядзька мог прыйсьці з сябрамі, і яны калоліся і вырубаліся, і мы з братам маглі гуляць у прыстаўку колькі хочацца, пакуль ня вернецца з працы хтосьці з нашых бацькоў альбо, што, вядома, нашмат горш, — бабка.

У нас усё было б вельмі файна ў жыцці, калі б не было так неверагодна жудасна і цяжка ў дзяцінстве, і той факт, што мы разам з братам выраśli ў адносна адэкватных мужчын, — гэта стоадсоткавая заслуга маёй мамы.

І, напэўна, мы цяпер робім усё так, каб ня быць падобнымі да бацькі, мы стараемся не злоўжываць алькаголем, быць сапраўднымі адданымі мужамі...

Што б ні адбывалася ў нашым парваным жыцці, мама заўсёды прыходзіла на дапамогу, яна магла нас уратаваць і дапамагчы выкараскацца зь любой пасткі.

Быў час, калі на аўтазаводзе, дзе працаваў мой бацька, заробак выдавалі рэчамі. Не істотна якімі... часам гэта была рэальная неспадзяванка... паябень, якую нідзе ня скінеш. Ну добра было б, калі б завод даваў замест грошай маторы альбо нейкія каштоўныя рэчы, але часам гэта даводзіла нашу сям'ю да гістэрычных прыпадкаў... калі мама, як мне здавалася, весялілася не па тэме. Ноч, бацька п'яны на падлозе сьпіць, да гэтага раскідаўшы па пакоі колькі паперак — беларускія рублі! Каля бацькі ляжаць чырвоныя чаравікі... вельмі дарагія чырвоныя жаночыя чаравікі, якія немагчыма зварыць і зьесьці з маслам, сыр на іх не пакладзеш, не пасмажыш, і яны нахуй нікому не патрэбныя, а мама сядзіць на ложку і сьмяецца, а я на сваім другім ложкавым паверсе раблю выгляд, што сплю, і назіраю ў шчылінку з-пад коўдры, і не разумею, чаму гэта мама сьмяецца, калі зусім тут ня сьмешна ўсё. І брат мой таксама ляжыць на першым ложкавым паверсе, і таксама робіць выгляд, што сьпіць, і думае, прыдумляе, якім чынам можна

зварыць з чырвоных жаночых чаравікаў суп альбо мо іх пастарацца стушыць?..

Бацька заўсёды любіў нас пацешыць сваімі гісторыямі, мы часта чакалі яго дамоў, як пасля вайны альбо нейкіх дзіўных прыгод. У пакоі заўсёды ўвечары была напружаная атмасфэра, і пакуль я не пасталеў і не пачаў па вечарох сядзець з гітарай і “крыжачком” у пад’ездах, гэтую атмасфэру я адчуваў скураю, яна была як кісель, гэтую атмасфэру чаканьня, нэрваў і адвечнага спадзяваньня можна было есьці лыжкаю проста з паветра.

Вось мы ляжым у ложках, бабка нас прагнала з залі, выключыла тэлевізар і ўсіх адправіла, бо зьбіраецца спаць... так, з залі, самага вялікага пакоя ў кватэры, велізарнага, а мы ўчацьвярых у каморцы — дзевяць квадратных мэтраў... і нам зусім ня хочацца спаць, таму мы ляжым, чакаем, мама ляжыць у сваім ложку, па бакох разам зь ёй — мы з братам... яна нас гладзіць па галовах... усё было б найцудоўна ў гэтым вечары, калі б мы не чакалі зь невядомага падарожжа нашага бацьку.

Мінула гадзіна, мы пасьпелі прыснуць, як у пакой падае цела бацькі, нос паламаны, вочы разьбітыя... ён піў зь сябрамі пасля працы ў бары і вырашыў нахабна пазнаёміцца зь нейкай блядзінай, якая была не адна... нам распавядае бацькаў сябра, чалавек, які заўсёды выглядае нармалёвым, пры любым стане алькагольнага ап’яненьня. Ну што ж, дзякуй вам, сябра бацькі Л., мы вельмі радыя, што дачакаліся гэтага вепрука...